De „Reichswehr", historisch voorbeeld van een beroepsleger

* * In het editoriaal van het vorige nummer * van De Militaire Spectator werd enige aandacht geschonken aan de discussie die thans gaande is in een aantal landen waar militaire dienstplicht bestaat. Een beschouwing werd gewijd aan de vraag of het militiesysteem dient te worden afgeschaft en een vrijwilligerskrijgsmacht zou moeten worden opgesteld. De beschouwing werd afgesloten met een verwijzing naar de Prijsvraag 1970 van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, die uitnodigt tot gemotiveerde beantwoording van de opgeworpen vraag.

In *Wehrkunde* (Zeitschrift für alle Wehrfragen) van april 1970 publiceert de Westduitse kapitein Waldis Greiselis de verkorte tekst van een onlangs door hem aan de universiteit van Freiburg gehouden referaat over de Reichswehr. Wehrkunde plaatst zijn artikel als vijfde in een serie die het probleem „Sicherheit ohne Wehrpflicht?" als onderwerp heeft.

Ons vorige editoriaal maakt melding van recente bezwaren tegen beroepslegers, zoals die kenbaar werden gemaakt in gezaghebbende kranten als de Frankfurter Allgemeine, Die Welt en de International Herald Tribune. Het is interessant nu nog eens te releveren hoe het de na de Eerste Wereldoorlog in Duitsland opgerichte beroepskrijgsmacht is vergaan. Onmiddellijk na beëindiging van de vijandelijkheden werd — op het eerste congres van de arbeiders- en soldatenraden — besloten het staande leger af te schaffen en vrijwilligers te gaan werven voor een „Volkswehr". Het Vredesverdrag van Versailles bepaalde de taak (handhaving van de binnenlandse orde), samenstelling (géén dienstplichtigen) en omvang van de nieuwe krijgsmacht (leger: 100.000 man, waarvan 4000 officieren; marine: 15.000 man, waarvan 1500 officieren). De nieuwe militairen moesten zich verre houden van elke politieke activiteit; zelfs werd hen het stemrecht ontzegd. Op 1 januari 1921 kon von Seeckt melden dat zijn leger gevormd was en dat de Duitse legergeschiedenis een nieuw hoofdstuk kon beginnen. Het nieuwe leger moest een op democratische grondslag opgebouwd volksleger zijn, doch is dat van het begin af aan niet geweest en kon dat ook niet zijn. Von Seeckt zelf heeft daar onmiddellijk reeds nadrukkelijk op gewezen. In zijn voordracht voor de Hamburger National Klub zegt hij op 29 februari 1920: „Dit nieuwe leger bestaat weliswaar uit landskinderen, maar het is geen levend deel van het volk doch een *Fremdkörper* daarin. Zal het niet in plaats van een volksleger een pretorianenkorps worden, dat eens onze regeerders zijn wil zal opleggen? Zal in dit kleine beroepsleger niet een veel te sterke kastegeest tot ontwikkeling komen? De zich steeds weer vernieuwende band met het volk is immers verbroken." Wel betoogt hij dan dat alles zal worden gedaan om van de nood een deugd te maken, doch de twee volgende decennia hebben aangetoond hoezeer zijn vrees bewaarheid is geworden. In die jaren is ook de waarschuwende von Seeckt er niet aan ontkomen de Reichswehr als een overgangsinstituut, als een kaderleger voor een toekomstige machtige Wehrmacht te gaan zien. De gang van zaken is maar al te bekend. Het „100.000 Mann-Heer" had al gauw, behalve de toegestane 4000 officieren, een officierspotentieel van nog eens 96.000 man. De geheime herbewapening, een massale paramilitaire opleiding en uiteraard vóór alles de interne politieke ontwikkeling in Duitsland maakten een Tweede Wereldoorlog ook praktisch mogelijk.

De hier beschreven geschiedenis van een beroepsleger zal zich in een democratische samenleving niet herhalen. Er zijn onverdachte democratieën die beroepskrijgsmachten hebben en er redelijk gelukkig mee zijn. Voor democratieën die geen beroepskrijgsmachten hebben blijft het dilemma „vrijwilligers of dienstplichtigen" voorshands bestaan.